

Сушко А. І., НУ»ОЮА»

ЗДІЙСНЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ

У статті розкрито значення культурної політики в умовах формування і зміцнення демократичної держави, проаналізовано проблеми становлення культурного простору для нашої країни.

З метою найбільш ефективного здійснення культурної політики в Україні слід не лише враховувати її специфіку в національному просторі держави, а також застосувати досвід інших країн. У нас під впливом процесу глобалізації, інформатизації, посилення, з одного боку, культурної різноманітності, а другого інтеграційних процесів на рівні світового співтовариства, відбуваються зміни орієнтирів щодо основних засад здійснення сучасної культурної політики. Вона стає пріоритетним напрямом загальної політики держави в XXI столітті.

Аналізу та визначенню характерних особливостей формування та здійснення культурної політики на сучасному етапі розвитку суспільства присвячено ряд праць відомих зарубіжних та вітчизняних науковців, серед яких варто відзначити М. Поповича, О. Гриценко, В. Скуратовського, В. Дрожжину, Е. Еверітт та ін. При цьому варто зауважити, що спроби розглянути основні напрямки культурної політики іноді носять фрагментарний характер, їх досліджують в контексті певної проблеми.

Метою роботи є аналіз ролі та місце культурної політики у розвитку сучасного демократичного суспільства. Завданнями статті є визначення основних підходів щодо формування та функціонування культурної політики держави на основі загальноприйнятих ціннісних орієнтацій.

Тому в контексті окресленої проблеми особливої уваги заслуговують праці філософів, істориків, культурологів як вітчизняних, так і зарубіжних, присвячені дослідженню державної культурної політики в умовах демократичної держави. На особливу увагу заслуговує в ньому плані думка відомого культуролога В. С. Жидкова який, порівнюючи умови формування і здійснення державної культурної політики в тоталітарному та демократичному суспільстві, цілком справедливо зазначає, що культурна політика демократичної держави – це діяльність, що передбачає формування заснованих на громадській

згоді концептуальних уявлень про місце й роль культури вжитті суспільства, про необхідний стан культурно-мистецького життя, визначення пріоритетних цілей розвитку культури, розробку програм та їх реалізацію за допомогою різних ресурсів. Засобами здійснення цих цілей, на думку вченого, виступають організаційні структури управлінських органів, а також методи й процедури регулювання культурно-мистецького життя [1, ст. 24].

О. М. Семашко розглядаючи українську культуру в умовах сучасної соціальної реальності, стан і проблеми її розвитку висловлює своє бачення державної культурної політики. Він зазначає, що культурна політика – це заснована на громадській згоді система поглядів на необхідний стан культурного життя й уявлення про ті пріоритети, на яких базуються критерії оптимальності використання всіх видів ресурсів [2, с. 15].

Сучасний світовий досвід формування культурної політики на рівні ЮНЕСКО та Європейського Союзу дає змогу дійти висновку щодо необхідності запровадження деяких підходів та принципів. Так, слід виділяти найбільш дієві принципи культурної політики сучасного суспільства, зокрема 4 принципи Ради Європи: сприяння розвитку національної ідентичності, підтримку творчості, повага до розмаїття культури та форм вираження, участь у культурному житті.

Безпосередньо ефективною і важливою є орієнтація Європейського Союзу в реалізації культурної політики на збереження та заохочення культурної різноманітності, врахування специфіки розвитку усіх країн-членів поряд із вихованням та формуванням нового світогляду – світогляду єдиної європейської культури, що має ґрунтуватися на основних загальнолюдських засадах сприяння творчої діяльності і знанню. Поширення деяких аспектів у культурній політиці нашої держави через секторний (галузевий) підхід завдяки гнучкості якого відбуватиметься реалізація енергетизму між сферами культурної спадщини, різноманітними мистецькими полями і новими формами вираження, сприятиме визнанню культури як ключового чинника динамічного розвитку країни. В Україні законодавчо закріплена норма обов'язкового врахування аспектів розвитку культури в державних програмах економічного і соціального розвитку та програмах діяльності Кабінету Міністрів України [3, ст. 4].

Особливо важливим, на нашу думку, є те, що в програмі Європейського Союзу «Культура 2000» віднаходять можливості для забезпечення співробітництва на національному ті регіональному рівнях між культурними організаціями і управліннями та відповідними культурними інститутами держав-членів для сприяння розквіту

культурної творчості через надання допомоги різноманітним мистецьким проектам.

Хоча держава є основним осередком формування культурної політики, приватні ініціативи також є важливими, а в таких країнах як США навіть основними. На додаток, такі незалежні організації, як мистецькі асоціації та інші, можуть бути безпосередньо залучені до цього процесу. В багатьох країнах перенесення приватного сектора до основних засад економічної діяльності, що спостерігається в останні роки, потребує нових відносин між урядами, корпораціями та спільнотами. Передусім це стосується внутрішньої національної політики, яка ґрунтується на суто державному рівні в минулому, починає змінюватися різноманітними міжрегіональними й багаторівневими підходами у формуванні культурної політики. В швидкоплинному світі розбіжності між країнами та регіонами у шляхах здійснення культурної політики можуть зумовлюватись також їхнім місцем у глобальному ринку.

Відповідно до нього культурна політика має сприяти процесу творчості, особливо в сучасних умовах глобалізації. Можливостей для творчості тут більше, ніж загрози для неї. В музиці, образотворчому (візуальному) мистецтві, в літературі митці відгукуються на стимули впровадження нових технологій, нових моделей комунікації і нового естетичного дискурсу. Зокрема, американський дослідник К. Стімпсон вважає, що творчі можливості можуть житися новим розумінням «Глобальної творчості», яка виявляється у багаточисленних культурних джерелах в використанні нових форм комунікації та завдяки більш різноманітному доступу до них в аудиторії у порівнянні з традиційними шляхами. Не випадково науковці диктують питання щодо культурного простору як середовище у якому і завдяки якому виробляються і функціонують системи ідей, цінностей, ідеалів, образів, що впливають на свідомість людей і відповідно, на рівень цивілізованості суспільства держави. Так, фахівці національного інституту стратегічних досліджень визначили поняття «інформаційно-культурний простір». Це сукупність сфер суспільно-культурної діяльності та засобів забезпечення культурно-мистецьких і мовних проблем громадян України, що включає сфери мистецької, культурно-просвітницької діяльності, культурного дозвілля, ефірний простір електронних змін, національний ринок видавничої продукції, ринки інших культурно-мистецьких товарів та послуг, українські ресурси Інтернету, а також суміжні сфери освітні та наукові діяльності [4, ст. 27].

В сучасних умовах культурна політика все більше визнає економічне значення культурної індустрії, яке охоплює видавничу справу, радіо, фільми, відео, нові засоби масової інформації тощо. З одного боку деякі митці розуміють під призначенням культурної індустрії відповідний показник підпорядкування мистецтва ринку й заміну естетичних цінностей на комерційні. З другого, ці процеси розглядаються як зростання творчих можливостей митців і як забезпечення необхідними засобами для отримання чітких перспектив щодо ролі культури в економіці. Культурна політика, таким чином, може бути пов'язана з економічною політикою у ставленні до культури як до економічного об'єкта у суспільстві. Культурна індустрія, незважаючи на національні кордони, все більше потрапляє в процеси глобального ринку.

Культурна політика фактично в усіх країнах світу має за прерогативу захист культурної спадщини – як матеріальної, так і нематеріальної. Тут також спостерігається значний вплив світового ринку. Зокрема, посилення традиційних відносин між країнами сприяє виникненню можливості незаконної торгівлі культурною власністю. Необхідність управління спадщиною посилюється під впливом виходу на ринок транснаціональних економічних сил – корпорацій, фундаментально-глобальних економічних змін [5, с. 31-33]. Це узгоджується з виробленням сучасними країнами відповідних внутрішньополітичних та оборонних відповідей на такі зміни. У цьому контексті досить позитивним підходом, який відповідає новим суспільним можливостям, є найбільш повне використання змін з метою задоволення суспільних потреб суспільства. Культурна політика має бути здатною не лише вистояти перед змінами, а її ефективно управляти цим процесом в умовах глобальної екологічної та культурної трансформації. При цьому можна виявити наступну закономірність – чим більше державні структури враховують загальнонаціональні інтереси, тим більше вони орієнтуються на власне культурні важелі регуляції, а не на авторитарно-бюрократичні методи чи насилля.

Світовий досвід переконливо свідчить, що ті держави, які в найскладніші кризові періоди свого розвитку проводили зважену, послідовну політику у сфері культури, в найкоротші терміни, з мінімальними витратами досягали значних успіхів у проведенні економічних, політичних і соціальних реформ (наприклад, свого часу Японія, Німеччина) і швидко піднімалися до рівня високорозвинених країн і сучасного демократичного устрою. І, навпаки, недбайливе ставлення до культури прирікає суспільству на жалюгідне існування і відставання від цивілізованого світу, авторитарні методи управління.

Нині в українській державі культурна сфера перебуває у важкому, кризовому стані. Суттєвою проблемою залишається забезпечення доступу населення до культурно-мистецьких цінностей. Відчутно посилюється процеси духовної деградації суспільства. У зв'язку із цим актуальним стає переосмислення державної політики у сфері культури з метою забезпечення необхідних умов для підтримки вітчизняної культури як основи динамічного розвитку суспільства. Ідеться, насамперед, про конкурентоспроможність української культури, її здатність задавати тон інтелектуальному і духовному життю свого суспільства, адаптувати для нього культурну реальність світу.

Серед найважливіших передумов досягнення такого стану виділяємо наступні: активна культурна політика держави на основі наукової концепції, розбудова інфраструктури культури завдяки інформаційним та комунікаційним системам, відкритість до світового культурного життя за умов адаптованого функціонування захисної системи власної культури.

Характерною особливістю сучасного стану культури України є наявність регіональних відмінностей. Намагання продемонструвати регіоналізм самодостатності призводить до соціокультурної та ідеологічної відокремленості (Донбас, АРК). Про ці тенденції науковці звертали увагу партійних та урядових структур рекомендували запобіжні заходи [6 ст. 334-342]. Досвід переконує, що державна культурна політика повинна бути варіативною, враховувати історичні традиції як держави в цілому, так і різних регіонів, а також сучасну соціокультурну ситуацію [7].

Отже, слід відзначити необхідність формування загальнонаціональної стратегії демократичного розвитку України в основу якої має бути покладена узгоджена і визнана всіма соціальними групами систему цінностей. Обов'язковим елементом цієї стратегії стає концепція культурної політики держави, а її реалізація повинна бути спрямована на підтримку розвитку української культури та культури національних меншин. Це дозволяє прискорити процес досягнення громадянської злагоди, формування толерантних відносин між представниками різних національностей та віросповідань к Україні.

Бібліографічний список

1. Жидков В. С. Дослідження державної культури / В. С. Жидков // Сучасність. – 2000. – № 10. С. 70-78.
2. Семашко О. М. Культура в умовах сучасної соціальної реальності / О. М. Семашко // Політична думка. – 2003. – № 4. – С. 14-20.
3. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI

4. Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2006 р. – К. : НІСД, 2006. – С. 31-33.
5. Що таке спадщина? // Кур'єр ЮНЕСКО: світова спадщина. – 1997. – Листопад. – С. 31-33.
6. Вишняк О. Політична типологія регіонів України: динаміка та фактори змін / О. Вишняк // Українське суспільство 1992-2008. Соціологічний моніторинг. – К., 2008. – С. 331-342.
7. Про рекомендації парламентських слухань «Українська культура: стан та перспективи розвитку» // Урядовий кур'єр. – 2002. – 26 грудня.

В статтє раскрыто значение культурной политики в условиях формирования и укрепления демократического государства, проанализированы проблемы становления культурного пространства для нашей страны.

In the article the importance of cultural policy in the formation and consolidation of democracy is grounded, problems of formation of cultural space for our country are analyzed.

Стаття надійшла до редколегії 17.03.2014

УДК 316.61: (32:37.013)

Єфтені Н. М., ОНМА

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНОЇ ОСВІТИ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ

В українському суспільстві головним завданням є соціалізація особистості, яка буде сприяти формуванню нового типу громадянина. Це повинна бути не лише гармонійно розвинена особа, а особистість, що в змозі визначати власну долю усвідомлено і самостійно. Для цього громадянин повинен мати відповідні знання, уміння, бути активним та інформованим, приймати самостійно відповідальні рішення. Саме процес політичної соціалізації пов'язаний громадянською та політичною ідентифікацією, включеністю в політику, що сприяє становленню громадянського суспільства і політичної системи.

В Україні починаючи з 1990-х років відбувається трансформація політичної системи, зокрема зміна режиму, інститутів влади та політичних цінностей, а також істотні зрушення у свідомості людей. Становлення демократичного суспільства пов'язане з формуванням активного громадянина, який використовує свої права, має активну